

V Bruseli 13. 9. 2012
COM(2012) 494 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Modrý rast:

príležitosti pre udržateľný rast v morském a námornom odvetví

(Text s významom pre EHP)

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNŮV

Modrý rast:

príležitosti pre udržateľný rast v morskom a námornom odvetví

(Text s významom pre EHP)

1. Úvod

Ak zrátame všetky hospodárske činnosti, ktoré sú závislé od mora, predstavuje modré hospodárstvo EÚ¹ 5,4 milióna pracovných miest a hrubú pridanú hodnotu takmer 500 miliárd EUR ročne². Celkovo sa 75 % európskeho zahraničného obchodu³ a 37 % obchodu v rámci EÚ⁴ uskutočňuje po mori. Veľká časť týchto činností sa sústreďuje pri pobreží Európy, nie však všetky. V niektorých vnútrozemských krajinách sídlia veľmi úspešní výrobcovia námorného zariadenia.

More a pobrežie sú hnacími silami hospodárstva. Prístavy a prímorské komunity boli vďaka svojej zemepisnej otvorenosti tradične centrami nových myšlienok a inšpirácie pre inováciu. Okrem tohto tradičného príklonu k inovácii vstúpili teraz do hry tri nové faktory.

- Po prvé, nastal rýchly technologický pokrok v oblasti práce na mori v stále hlbších vodách. Technológia z oblasti robotiky, kamerového dohľadu a ponorných zariadení je dnes už bežnou súčasťou strojov určených na operácie, ktoré sa pred desiatimi rokmi ešte nedali vykonať.
- Po druhé, stále viac si uvedomujeme, že pôda a sladká voda sú obmedzené zdroje. Ďalšie klčovanie lesov či odvodňovanie mokradí pripraví budúce generácie o výhody, ktoré poskytujú. Musíme sa zamerať na to, ako 71 % našej planéty, ktoré predstavuje oceán, môže poskytovať základné ľudské potreby ako sú potraviny a energia, a to udržateľnejším spôsobom. Plnenie environmentálnych cieľov môže byť tak isto zdrojom inovácie a rastu.
- Po tretie, potreba znížiť emisie skleníkových plynov viedla nielen k rozšíreniu pobrežných zariadení na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, ale poskytla aj ďalší podnet k úsporám energie a ďalší dôvod k uprednostňovaniu námornej dopravy pred pozemnou vzhľadom na nižšie emisie na tonokilometer. Existuje významný potenciál na zníženie týchto emisií, ktoré predstavujú asi 3 %

¹ bez vojenských činností

² Na základe údajov zo štúdie o modrom raste „Scenáre a hnacie sily udržateľného rastu z oceánov, morí a pobreží“ (Scenarios and drivers for sustainable growth from the oceans, seas and coasts), ECORYS, 2012. <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2946>

³ podľa objemu

⁴ v tonokilometroch

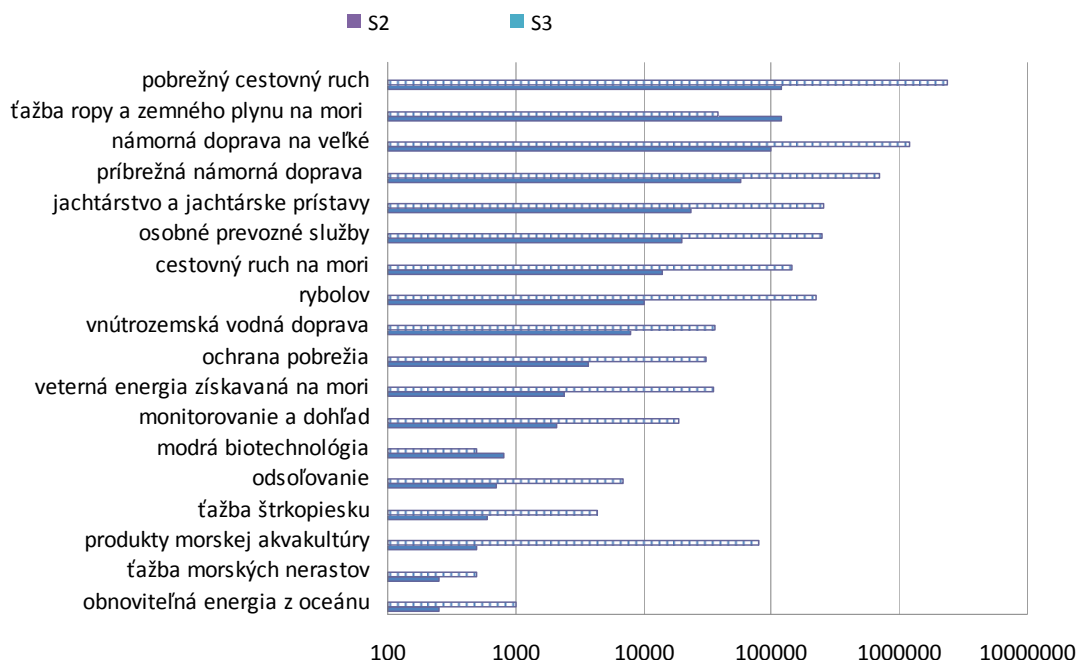
celkových emisií skleníkových plynov, a to ďalším zlepšením energetickej účinnosti lodí.

Tým vznikla príležitosť pre modrý rast – iniciatívu na využitie zatiaľ nevyužitého potenciálu európskych oceánov, morí a pobreží pre zamestnanosť a rast. Tento potenciál je značný, ak sa vykonajú príslušné investície a výskum. Rast v modrom hospodárstve ponúka nové a inovatívne spôsoby, ako vyviesť EÚ zo súčasnej hospodárskej krízy. Predstavuje námorný rozmer stratégie Európa 2020. Môže prispieť k medzinárodnej konkurencieschopnosti EÚ, účinnosti zdrojov⁵, tvorbe pracovných miest a nových zdrojov rastu, pričom bude zachovávať biologickú rozmanitosť a chrániť morské prostredie, a ochráni tak služby poskytované zdravými a odolnými morskými a pobrežnými ekosystémami.

Toto oznámenie posúva integrovanú námornú politiku Komisie dopredu a začína sa ním proces, ktorým sa zaistí modrému hospodárstvu plná pozornosť členských štátov, regiónov, podnikov aj občianskej spoločnosti. Opisuje sa v ňom, ako členské štáty a politiky EÚ už dnes podporujú modré hospodárstvo. Potom sa ním vymedzujú konkrétne oblasti, ktorým by ciele opatrenie mohlo dodať ďalší impulz. Následne sa začne súbor iniciatív s cieľom preskúmať a rozvinúť potenciál rastu v týchto oblastiach.

2. ČO JE MODRÉ HOSPODÁRSTVO?

Jednotlivé odvetvia sú v rámci modrého hospodárstva navzájom závislé. Opierajú sa o spoločné zručnosti a zdieľanú infraštruktúru, ako sú prístavy a elektrické rozvodné siete. Závisia od udržateľného využívania mora ostatnými.

Obrázok 1 Zamestnanosť a ekonomický rozmer morských a námorných ekonomických činností Všimnite si logaritmicкую stupnicu

⁵ Pozri Plán pre Európu efektívne využívajúcu zdroje, KOM(2011) 571.

Obrázok 1 ukazuje hodnotové reťazce modrého hospodárstva vyjadrené ako hrubá pridaná hodnota a zamestnanosť. To zahŕňa ich predchádzajúce a nadväzujúce činnosti, napríklad činnosť významných odvetví lodiarstva a námorného vybavenia sa rozdelila medzi príslušné hodnotové reťazce.

V roku 2020 sa situácia môže javiť inak. Musíme sa pripraviť na technologický pokrok, demografické zmeny, zväčšujúci sa nedostatok prírodných zdrojov a hospodársky rast doteraz málo rozvinutých hospodárstiev vrátane s nami susediacich krajín. Rad tradičných činností bude aj ďalej predstavovať významných zamestnávateľov, zatiaľ čo rozvíjajúce sa odvetvia prinesú nové pracovné miesta.

Vzhľadom na krehkosť morského prostredia musí byť modré hospodárstvo udržateľné a musí rešpektovať prípadné environmentálne záujmy. Na zníženie negatívnych vplyvov morských činností na životné prostredie, ako sú emisie znečisťujúcich látok a vypúšťanie škodlivín je potrebné vyvinúť úsilie.

3. PODPORA ČLENSKÝCH ŠTÁTOV PRE MODRÉ HOSPODÁRSTVO

Členské štáty už strategicky investujú s cieľom využiť potenciál modrého hospodárstva. K týmto investíciám patrí írsky program INFOMAR⁶ na mapovanie morských zdrojov a obnova prístavu Bremerhaven, aby vyhovoval potrebám výrobcov a dodávateľov v odvetví veternej energie na mori. Cieľom projektu MOSE v hodnote 8 miliárd EUR, ktorý sa momentálne buduje, je ochrániť Benátky pred záplavami a morfológickou degradáciou.

Legislatívne opatrenia, ktoré uisťujú investorov, že v procese plánovania či v prepojeniach infraštruktúry nedôjde k neočakávaným oneskoreniam, môžu byť rovnakým impulzom na investovanie ako finančná podpora. Oprávnenie ministerstva dopravy Spojeného kráľovstva udelilo projektu London Gateway štatutárne právomoci prístavného a distribučného strediska. Touto súkromnou investíciou vo výške 1,5 miliardy GBP sa nie len znížia emisie uhlíka tým, že sa dopravné kontajnery viac priblížia k ich konečnému miestu určenia, ale do konca roku 2013 sa vytvorí aj približne 12 000 nových pracovných miest.

Nedostatočný prístup k finančným prostriedkom a nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily predstavujú takmer vo všetkých odvetviach hospodárstva faktory brániace rastu. V modrom hospodárstve riešia členské štáty tento problém tak, že vytvárajú námorné zoskupenia. To sú skupiny väčších podnikov, menších dodávateľov a vzdelávacích zariadení, ktoré sa prostredníctvom svojej tesnej blízkosti navzájom posilňujú. Lepšia komunikácia v dôsledku zemepisnej blízkosti znamená, že vzdelávacie programy a výskum môžu naplniť potreby miestneho priemyslu a dodávatelia môžu porozumieť trhu a predvídať budúce tendencie. Príkladmi sú priemysel veternej energie na mori v Škótsku a odvetvie opravy lodí v Breste, kde sídli najväčšie francúzske námorné zoskupenie „Pôle de compétitivité mer“. Mesto Ostende dalo podnikom v odvetví energie z obnoviteľných zdrojov v blízkosti výskumných ústavov k dispozícii pôdu a móla a Námorný inštitút v Galway

⁶

Integrované mapovanie pre udržateľný rozvoj morských zdrojov Írska (Integrated Mapping for the Sustainable Development of Ireland's Marine Resource).

rozvíja v projekte Smart Bay nové nápady na námorné pozorovanie a komunikáciu spolu s veľkými nadnárodnými spoločnosťami a malými podnikmi.

S cieľom účinnejšie riešiť veľké otázky výskumu prostredníctvom spoločne dohodnutých pracovných programov, členské štáty spolupracujú v rámci iniciatívy spoločného plánovania „Zdravé a produktívne moria a oceány“.

4. PREBIEHAJÚCE INICIATÍVY EÚ

Cieľom politik EÚ je posilniť úsilie členských štátov a regiónov a poskytnúť spoločné stavebné prvky pre úspešné modré hospodárstvo. K týmto politikám patria:

- (1) iniciatíva Komisie týkajúca sa námorného priestorového plánovania a integrovanej správy pobrežných oblastí, ktorá by mala poskytnúť podnikateľskej sfére právnu istotu potrebnú na investovanie;
- (2) iniciatíva „Poznatky o mori 2020“⁷. Táto iniciatíva povedie k zavedeniu integrovanej znalostnej infraštruktúry založenej na vnútroštátnych systémoch zhromažďovania údajov, ktorá bude prostredníctvom internetu vytvárať dátové produkty na európskej úrovni. Medzi ne sa do roku 2020 zaradiť vlajková digitálna mapa morského dna európskych vôd vo viacerých rozlíšeniach, ako aj aktuálne informácie o vodnom stĺpci;
- (3) ročne sa očakávajú prínosy vo výške najmenej 500 miliónov EUR⁸ dosiahnuté vďaka vyššej efektívnosti a inovácii; Spoločné prostredie na výmenu informácií (CISE)⁹ pre dohľad nad námornou oblasťou EÚ, ktoré umožní námorným orgánom zodpovedným za činnosti ako bezpečná plavba alebo kontrola rybného hospodárstva, aby si vymieňali informácie o rizikách a hrozbách. Tým znižujú ich náklady a riziká podnikov pôsobiacich na mori;
- (4) rámcová smernica o námornej stratégii¹⁰, ktorou sa zavádza ekosystémový prístup, účelom ktorého je zaistiť, aby sa celkový vplyv ľudských činností na životné prostredie udržiaval v rámci úrovni zlučiteľných s dosiahnutím dobrého environmentálneho stavu do roku 2020. Záväzky summitu Rio+20 tak isto riešia otázku udržateľného využívania rôznych morských ekosystémov;
- (5) európsky priestor námornej dopravy bez prekážok, cieľom ktorého je zjednodušiť správne postupy pre námornú dopravu¹¹ a ktorý by sa mal ďalej rozvinúť do tzv. „modrého pásma“ voľnej námornej prepravy v Európe a okolo nej;
- (6) akčný plán na zlepšenie prístupu 23 miliónov európskych malých a stredných podnikov k financovaniu, ktorý Komisia prijala v decembri 2011¹², a návrh

⁷ COM(2012) 473 final.

⁸ Hodnotenie vplyvu európskej námornej monitorovacej a dátovej siete, 8.9.2010, SEC(2010) 998

⁹ KOM(2010) 584 v konečnom znení.

¹⁰ 2008/56/ES

¹¹ KOM(2009) 10.

¹² KOM(2011) 870.

nového rámca EÚ, ktorým by sa mal vytvoriť skutočne jednotný trh pre fondy rizikového kapitálu¹³;

- (7) opatrenia v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy financované v rámci nastávajúceho programu „Erasmus pre všetkých“, ako sú znalostné aliancie a aliancie pre zručnosti v odvetví, nástroje na uľahčenie vzájomného uznávania zručností a kvalifikácií, ako je európsky rámec kvalifikácií, a lepšia anticipácia zručností a potrieb trhu práce prostredníctvom európskych sektorových rád pre zručnosti a Prehľad zručností EÚ;
- (8) programy EÚ pre morský a námorný výskum a inováciu¹⁴, ktoré sú financované z rámcového programu. Tie zahŕňajú špecializované iniciatívy, ako sú výzvy RP7 Oceány zajtrajška, ktoré majú zlepšiť naše pochopenie morského prostredia a jeho klimatických a iných stresorov a podporiť udržateľné využívanie morských zdrojov. Budúci program Horizont 2020 sa zameria na výskum a inovácie v oblasti potravinovej bezpečnosti, čistej energie, ekologickej dopravy, zmeny klímy a účinného využívania zdrojov, ako aj na multitematický morský a námorný výskum;
- (9) iniciatíva LeaderSHIP 2015, ktorá sa v súčasnosti preskúmava s cieľom prispôbiť stratégiu tak, aby lepšie riešila nové výzvy, ktorým čelí odvetvie lodiarstva EÚ¹⁵.

Financovanie zo strany EÚ z finančného rámca na roky 2014 - 2020 môže tieto snahy posilniť. Členské štáty a regióny budú môcť zamerať investície financované EÚ na sľubné námorné hospodárske činnosti a ich podporné infraštruktúry.

Stratégie pre morské oblasti napríklad pre Baltské more, Atlantický oceán a Jadranské a Iónske more, dopĺňajú prípravy nového finančného rámca tým, že sa nimi vymedzujú spoločné problémy, riešenia a opatrenia. Poskytujú členským štátom platformu, v rámci ktorej sa môžu v počiatočnej fáze zúčastniť na vymedzení priorít. Napríklad prostredníctvom stratégie Komisie pre oblasť Atlantického oceánu vnútroštátne a regionálne orgány na atlantickom pobreží určujú, ktoré prioritné investície by sa mohli financovať zo štrukturálnych rozpočtových finančných prostriedkov na roky 2014 - 2020 a ktoré medzery v znalostiach by mohol vyplniť výskum v rámci iniciatívy Horizont 2020. K uvoľneniu potenciálu modrého hospodárstva pomôže aj prísun finančných prostriedkov zo súkromného sektora, okrem iného aj prostredníctvom Európskej investičnej banky.

5. CIEĽOVÉ OBLASTI MODRÉHO RASTU

Z analýzy potenciálu tvorby pracovných miest¹⁶, ako aj potenciálu výskumu a vývoja poskytnúť technologické vylepšenia a inovácie a potreby opatrenia na úrovni EÚ vyplýva, že nasledujúcich päť hodnotových reťazcov by v modrom hospodárstve mohlo priniesť udržateľný rast a zamestnanosť. Mohli by preto ťažiť z jasnej tvorby politiky, ktorá umožní súkromnému sektoru, aby hral vedúcu úlohu v úsilí pomôcť

¹³ KOM(2011) 860.

¹⁴ KOM(2008) 534.

¹⁵ KOM(2003) 717.

¹⁶ Pozri Štúdiu o modrom raste, ECORYS, 2012

modrému hospodárstvu naplniť jeho potenciál udržateľného rastu. Tento zoznam by sa nemal považovať za vyčerpávajúci. Prebiehajúcimi iniciatívami EÚ sa už podporuje inovácia v odvetviach ako je námorná doprava. Postupom času sa môžu aj iné hodnotové reťazce ukázať ako vhodné oblasti pre ďalšie zameranie politiky.

5.1. Modrá energia

Energia získavaná na mori má potenciál zvýšiť efektívnosť využívania európskych zdrojov energie, v čo najväčšej miere zmenšiť požiadavky odvetvia energetiky na využívanie pôdy a znížiť európske emisie skleníkových plynov (o približne 65 Mt CO₂ v roku 2020). Vďaka cieľom EÚ v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a stimulom pre investície, ako sú vstupné tarify alebo ekologické osvedčenia, sa začala v Európe rýchlo rozširovať výroba veternej energie na mori. V roku 2011 tvorila veterná energia na mori 10 % inštalovanej kapacity, odvetvie zamestnávalo priamo aj nepriamo v celej Európe 35 000 ľudí a predstavovalo ročné investície vo výške 2,4 miliardy EUR. Do konca roku 2011 bola celková kapacita na mori 3,8 GW. Na základe vnútroštátnych akčných plánov členských štátov pre energiu z obnoviteľných zdrojov bude elektrina vyrobená z veternej energie v roku 2020 predstavovať 494,6 TWh a z toho 133,3 TWh sa vyrobí na mori. Do roku 2030 by ročná inštalácia kapacity na mori mohla prevýšiť tú na pevnine. Veterná energia získaná na mori by teda mohla do roku 2020 pokrývať 4 % dopytu po elektrine v EÚ a do roku 2030 už 14 %. To by do roku 2020 znamenalo 170 000 pracovných miest a do roku 2030 nárast na 300 000. Trvalé úsilie o zníženie nákladov na technológiu veternej energie získanej na mori urýchli tento rast. To je hlavný cieľ európskej priemyselnej iniciatívy v oblasti veternej energie v rámci Strategického plánu energetických technológií (plán SET)¹⁷. Na realizácii tohto plánu sa zúčastňuje niekoľko členských štátov.

Ostatné technológie na získavanie obnoviteľnej energie na mori sú ešte stále v ranej fáze vývoja, pričom členské štáty plánujú do roku 2020 inštalovať len menšiu kapacitu 2 až 4 GW. Výzvou je urýchliť komerčné využitie energie oceánu prostredníctvom zníženia nákladov na technológiu, keďže v blízkej budúcnosti sa očakáva, že celosvetový dopyt sa bude každoročne zdvojnásobovať. Rôzne kombinácie zemepisných a oceánografických podmienok sú vhodné pre rôzne technológie. Tieto technológie ponúkajú pri základnom zaťažení predvídateľnejšie dodávky elektriny, ktoré vyrovnávajú kolísavé dodávky z veternej energie:

- prílivová elektráreň, konštrukcia typu priehrady využívaná na získavanie energie z veľkých množstiev vody smerujúcich striedavo do a zo zálivu alebo ústia rieky. Najlepším príkladom tejto technológie v Európe je elektráreň La Rance vo Francúzsku s kapacitou 240 MW, ktorá je druhou najväčšou elektrárnou svojho druhu na svete.
- zariadenia na získavanie energie z morských vĺn sú v súčasnosti v demonštračnej fáze a blíži sa komerčné využitie podvodných turbín poháňaných prúdmi (slapovými alebo inými). Celkovo sa v roku 2012 nainštalovalo 22 MW zariadení využívajúcich energiu vĺn a prúdov.

¹⁷

KOM(2007) 723 a KOM(2009) 519.

- premena tepelnej energie oceánu, pri ktorej sa využíva teplotný rozdiel medzi chladnejšími vodami v hĺbinách oceánu a teplejšími vodami v plytších častiach oceánu či pri hladine oceánu na pohon tepelného stroja, by mohla byť uskutočniteľným riešením pre zámorské územia EÚ v Karibiku a Indickom oceáne.

Komerčné prevádzkovanie technológií modrej energie si vyžiada investície do pripojení k distribučnej sieti a do prenosovej kapacity. Dlhodobé podporné mechanizmy, ktoré už boli úspešné pri podpore investícií do iných druhov obnoviteľnej energie, budú potrebné aj pre rozvíjajúce sa technológie poháňané vlnami a slapovými prúdmi.

Ako sa to naposledy zdôraznilo v oznámení „Energia z obnoviteľných zdrojov: významný aktér na európskom trhu s energiou“¹⁸ je potrebné ďalšie úsilie na posilnenie výskumu a rozvoja v oblasti získavania energie z oceánu. To pomôže naďalej znižovať náklady, predlžovať prevádzkovú životnosť zariadení a zefektívniť logistiku v oblasti technológií, ktoré prispievajú k dosiahnutiu cieľov na rok 2020. Vzhľadom na dlhú dobu potrebnú na realizáciu výskumných projektov EÚ by sa teraz malo venovať zvýšené úsilie technológiám napr. v oblasti energie vln a prúdov, ktoré dosiahnu plnú zrelosť v nadchádzajúcich desaťročiach.

Opatrenia EÚ vrátane financovania môžu zohrať kľúčovú úlohu vo vytváraní rámca, ktorý dodáva investorom dôveru v investovanie. V rokoch 2005 až 2011 Európska investičná banka poskytla na projekty zamerané na veternú energiu na mori pôžičky vo výške 3,3 miliardy EUR. Predaj prvých 200 miliónov povolení pre nástroj financovania NER300¹⁹ prinesie do októbra 2012 takmer 1,5 miliardy EUR. Časťou z tejto sumy sa podporia v členských štátoch demonštračné projekty v oblasti energie na mori. Toto úsilie v oblasti nových technológií by malo pokračovať aj naďalej a pre demonštračné projekty by sa mali mobilizovať aj štrukturálne fondy. Zároveň je potrebné rozšíriť úsilie aj na zladenie prílivových priehrad s právnymi predpismi EÚ o ochrane prírody, napríklad v rámci integrovanej správy pobrežných oblastí alebo strategického plánovania.

Priemysel EÚ má vo svete vedúce postavenie v oblasti modrej energie a prostredníctvom vývozu môže prispieť k zníženiu emisií uhlíka mimo Európu. Okrem toho možno preskúmať aj synergie s klasickým odvetvím výroby energie na mori napríklad spoločným riešením otázok bezpečnosti a výziev v oblasti infraštruktúry. Kľúčovou iniciatívou je návrh Komisie na sprísnenie noriem bezpečnosti v oblasti ťažby ropy a zemného plynu na mori v celej EÚ²⁰. Spolupráca s tradičným energetickým odvetvím pomôže zaistiť dostupné dodávky energie v EÚ.

¹⁸ COM(2012) 271

¹⁹ http://ec.europa.eu/clima/policies/lowcarbon/ner300/index_en.htm

²⁰ KOM(2011) 688 v konečnom znení

5.2. Akvakultúra

Ryby predstavujú približne 15,7 % celosvetovej spotreby živočíšnych bielkovín. Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo odhaduje²¹, že polovica tohto množstva pochádza z akvakultúry a do roku 2030 to bude 65 %. V súčasnosti je v EÚ táto hodnota 25 %. Celkovo je ročné tempo rastu akvakultúry 6,6 % a to z nej robí najrýchlejšie rastúce odvetvie výroby živočíšnych potravín a prevyšuje 1,8 % ročný nárast svetovej populácie. Prispieva tak k celkovému zlepšeniu ľudskej stravy. Nárast v odvetví akvakultúry v Ázii, ktorý predstavuje viac ako 89 % svetovej výroby, presahuje 5 % ročne, zatiaľ čo rast tohto odvetvia v EÚ stagnuje.

Viac ako 90 % podnikov v odvetví akvakultúry v EÚ sú malé a stredné podniky, ktoré poskytujú okolo 80 000 pracovných miest²². Akvakultúra má potenciál rásť, ak bude spotrebiteľom, ktorí si chcú vybrať čerstvé, dôveryhodné výrobky a čím ďalej tým viac aj výrobky z udržateľnej alebo ekologickej produkcie, poskytovať kvalitnejší tovar. Okrem toho môže pomôcť diverzifikovať činnosti v pobrežných komunitách, čím zároveň zmierni tlak rybolovu, a tak pomôže zachovať populácie rýb.

Výzvami v oblasti rastu sú najmä nedostatok dostupného námorného priestoru pre činnosti v oblasti akvakultúry, hospodárska súťaž na celosvetovom trhu a administratívne prekážky, najmä pokiaľ ide o postupy udeľovania povolení. Udržateľná akvakultúra musí vziať do úvahy aj možné vplyvy na populácie voľne žijúcich rýb a kvalitu vody. Od začiatku súčasnej hospodárskej krízy sú investície obmedzené nedostatkom kapitálu.

V rámci reformy spoločnej rybárskej politiky v oblasti spoločnej rybárskej politiky²³ Komisia navrhuje podporiť akvakultúru prostredníctvom „otvorenej metódy koordinácie“ založenej na nezáväzných strategických usmerneniach, viacročných vnútroštátnych strategických plánoch a výmene osvedčených postupov. Na zlepšenie správnych postupov existuje veľký priestor, najmä v oblasti udeľovania povolení. Členské štáty si musia byť vedomé spôsobov zvyšovania produkcie, ktoré sú udržateľné a zohľadňujú záujmy ďalších užívateľov pobrežného či námorného priestoru – napríklad prostredníctvom budovania klieťok spolu s veternými elektrárnami na mori alebo prostredníctvom integrovanej multitrofickej akvakultúry. Tieto opatrenia budú finančne podporované navrhovaným Európskym fondom pre námorníctvo a rybárstvo²⁴. Budúci program pre výskum a inováciu Horizont 2020 by mal v úsilí o uvoľnenie potenciálu rastu európskej akvakultúry tak isto zohrať dôležitú úlohu napríklad prostredníctvom chovu nových druhov alebo presunutím činností ďalej od pobrežia.

5.3. Cestovný ruch na mori, v pobrežných oblastiach a na výletných lodiach

Vďaka svojej výnimočnej kráse a rozmanitosti, ako aj širokej škále ponúkaných zariadení a činností, je európske pobrežie najobľúbenejším

²¹ Situácia svetového rybného hospodárstva a akvakultúry 2010.

²² V Rámci EÚ pre zhromažďovanie údajov sa uviedlo 70258.

²³ KOM(2011) 417 a KOM(2011) 425.

²⁴ KOM(2011) 0804.

miestom dovolenky pre 63 % európskych turistov²⁵. Pododvetvie námorného a pobrežného cestovného ruchu je dnes najväčšou samostatnou námornou hospodárskou činnosťou zamestnávajúcou 2,35 miliónov osôb, čo predstavuje 1,1 % z celkového počtu zamestnancov v EÚ²⁶. Viac ako 90 % podnikov zamestnáva menej ako 10 ľudí. V niektorých oblastiach je cestovný ruch doplnkovým zdrojom príjmov pre pobrežné komunity, ale inde môže mať v miestnom hospodárstve dominantné postavenie.

Hoci sa veľa z týchto turistov nepúšťa ďalej od pobrežia, aktivity na otvorenom mori sú na vzostupe. V prípade jachtárstva sa očakáva nárast o 2 až 3 % ročne. Rast zaznamenáva aj cestovný ruch na výletných lodiach. V Európe zamestnáva takmer 150 000 ľudí a vytvára priamy obrat vo výške 14,5 miliardy EUR²⁷. Tento špecializovaný trh úspešne zásobovali lodenice EÚ, a to veľkými výletnými loďami aj malými rekreačnými plavidlami.

Zdravé životné prostredie je základom pre každú formu „modrého“ cestovného ruchu a podporuje potenciál rastu nových foriem turizmu. Vysoko kvalitné vody na kúpanie a nedotknuté pobrežné a morské biotopy majú vysokú rekreačnú hodnotu. To zvyšuje atraktivitu pobrežných oblastí, čo zase zvyšuje rastový potenciál činností, ako sú námorný cestovný ruch a vodné športy, a ekologického cestovného ruchu, ako napríklad pozorovanie veľrýb. Z veľkej rozmanitosti cestovného ruchu v Európe vyplýva, že väčšina iniciatív generujúcich rast bude nevyhnutne na miestnej alebo regionálnej úrovni. Každé z európskych morí predstavuje rôzne výzvy a príležitosti, ktoré si vyžadujú prístupy „šité na mieru“. Orgány verejnej správy budú musieť zaujať strategický prístup k investíciám do základných infraštruktúr, ako sú kotviaca kapacita, vybavenie prístavov a doprava. Vysokoškolské vzdelávacie kurzy musia poskytovať pevný základ pre špecifické zručnosti, ktoré sú potrebné na udržanie a zvýšenie trhového podielu na náročnom a konkurenčnom svetovom trhu. Zároveň sa musia vykonávať opatrenia, ktoré pomáhajú zlepšiť ponuku cestovného ruchu mimo hlavnej sezóny a obmedzujú vysokú uhlíkovú stopu a vplyv cestovného ruchu v pobrežných oblastiach na životné prostredie.

Vzhľadom na veľký rozsah tejto činnosti, neistotu práce a nedostatočnú kvalifikáciu väčšiny existujúcej pracovnej sily v tomto odvetví, ako aj na dominantný vplyv cestovného ruchu na mnoho európskych pobrežných a morských prostredí, by však opatrenia na úrovni jednotlivých morí alebo EÚ mohli mať značný dosah. Cezhraničná koordinácia ako súčasť stratégie pre morské oblasti môže prispieť k rozvoju vysoko hodnotných turistických oblastí. Komisia už rieši otázky, ako je regulačná záťaž malých a stredných podnikov. Onedlho začne posudzovanie ďalších konkrétnych opatrení na posilnenie tohto sektora.

²⁵ „Fakty a čísla o Európanoch na dovolenke 1997 - 98“ („Facts and figures on the Europeans on holiday 1997–98“), Eurobarometer č. 48, Brusel, 1998.

²⁶ založené na údajoch zo Štúdie o modrom raste

²⁷ Európska rada prevádzkovateľov výletných lodí (2011)

http://download.ecorys.com/fuu/downloads/Europe_cruise_industry_markets_2011_ecc_jun11.pdf

5.4. Morské nerastné suroviny

V rokoch 2000 až 2010 sa cena mnohých neenergetických surovín zvyšovala približne o 15 % ročne²⁸, najmä v dôsledku dopytu spotrebiteľov v rozvíjajúcich sa ekonomikách. V prípade niektorých týchto surovín existuje riziko nedostatočných dodávok, a to vrátane surovín označených ako suroviny, ktoré majú kritický význam pre hospodárstvo Európy²⁹.

Pokroky v oblasti technológie, ako aj obavy o bezpečnosť dodávok viedli ťažobné spoločnosti k úvahám o tom, čo nám môže more poskytnúť. Využívanie a ťažba iných nerastov než piesku a štrku z mora sa práve začali. Väčšina existujúcich činností prebieha v plytkých vodách. Do roku 2020 by 5 % svetových nerastov vrátane kobaltu, medi a zinku mohlo pochádzať z oceánskeho dna. Do roku 2030 by tento podiel mohol vzrásť na 10 %. Možno očakávať, že celkový ročný obrat ťažby morských nerastných surovín narastie v nasledujúcich 10 rokoch z takmer nuly na 5 miliárd EUR a do roku 2030 až na 10 miliárd EUR³⁰.

Tak isto sa môže stať ekonomicky uskutočniteľným získať z morskej vody rozpustené minerály ako sú bór alebo lítium. Najsľubnejšie ložiská predstavujú sulfidy kovov, ktoré pochádzajú z hydrotermálnych ložísk rúd (ako napr. „čiernych fajčiarov“) vo vulkanicky aktívnych oblastiach. Teploty a tlak v týchto oblastiach sú extrémne a vplyv narušenia týchto ohnísk morskej biodiverzity, ktoré by mali byť podľa Dohovoru Organizácie Spojených národov o morskom práve chránené³¹, je do veľkej miery neznámy. V súčasnej dobe sú tieto činnosti lokalizované prevažne v oblastiach patriacich do jurisdikcie jednotlivých štátov (výhradné hospodárske zóny a kontinentálny šelf), kde je jednoduchšie prepravovať rudy na pevninu. Existujú však aj príležitosti v morských oblastiach, ktoré nespádajú do ich jurisdikcie. V týchto oblastiach zodpovedá za organizačné a kontrolné činnosti vrátane monitorovania všetkých činností týkajúcich sa ťažby nerastov Medzinárodný úrad pre morské dno (ISA). Tieto činnosti zahŕňajú aj ochranu morského prostredia v súlade s ustanoveniami Dohovoru Organizácie Spojených národov o morskom práve, ktorého zmluvnými stranami sú EÚ aj všetky jej členské štáty.

Ak skutočne dôjde k takémuto rozšíreniu ťažby nerastov z morského dna, sú európske podniky so svojimi dlhoročnými skúsenosťami v oblasti špecializovaných lodí a manipulácie pod vodou momentálne v dobrej pozícii, aby mohli poskytovať vysoko kvalitné výrobky a služby. Ich pretrvávajúca konkurencieschopnosť závisí od prístupu k finančným prostriedkom na trhu, ktorý je vo svojej podstate rizikový, na cielenom výskume a vývoji techník

²⁸ WTO (2010) „Trade growth to ease in 2011 but despite 2010 record surge, crisis hangover persists“ („Rast obchodu sa v roku 2011 spomalí, ale aj napriek rekordnému nárastu v roku 2010 pretrvávajú dozvuky krízy“), PRESS/628, 7. apríla 2011.

²⁹ Londýnska burza kovov (LME) vykazuje v prípade neželezných základných kovov v období rokov 2000 až 2010 cenový nárast približne o 256 %. Pozri aj KOM(2011) 25 v konečnom znení a sprievodný pracovný dokument útvarov Komisie k nemu.

³⁰ Na základe odhadov poskytnutých zúčastnenými stranami z odvetvia priemyslu v Štúdiu o modrom raste.

³¹ Dohovor Organizácie Spojených národov o morskom práve, článok 194 ods. 5.

ťažby, na schopnosti získať povolenia v medzinárodných vodách a na rozsiahlych opatreniach, ktorými sa má zabrániť poškodeniu jedinečných ekosystémov. Odvetvie ťažby morských minerálov bude môcť v tomto smere využiť skúsenosti sektora ťažby ropy a zemného plynu na mori.

Podpora EÚ by mohla zahŕňať opatrenia, aby sa zaistilo to, že konkurenti podporovaní štátom nevytlačia európske spoločnosti z hodnotového reťazca pre morské nerasty. Mohlo by sem patriť pilotné opatrenie v rámci navrhovaného Európskeho partnerstva pre inovácie v oblasti surovín³² podporovaného štruktúrovaným výskumným úsilím EÚ riešiacim hlavné technologické problémy. Zapojenie sa EÚ by pomohlo zaistiť, že sa budú dodržiavať vysoké environmentálne, právne a bezpečnostné normy.

5.5. Modrá biotechnológia

Veľká časť podvodného sveta nie je ešte preskúmaná a dostatočne preštudovaná, čo znamená, že len teraz začíname oceňovať schopnosť morských organizmov iných ako sú ryby, mäkkýše a kôrovce poskytovať vstupy pre modré hospodárstvo, a to čiastočne vďaka novým technológiám sekvenovania génov živých organizmov. Prvé úspechy sa už dostavili. Z nukleozidov izolovaných z karibských morských húb sa získali protívirusové lieky Zovirax a Acyclovir. Yondelis, ktorý bol vyvinutý z drobných morských bezstavovcov, sa stal prvým liekom morského pôvodu používaným v boji proti rakovine. Skúmanie morskej biodiverzity nám teraz pomáha napríklad pochopiť, ako by sa dali organizmy, ktoré dokážu odolávať extrémnym teplotám a tlaku a rásť bez prítomnosti svetla, využiť na vývoj nových priemyselných enzýmov alebo liečiv. Obavy z vplyvu suchozemských plodín pestovaných na výrobu biopalív na využívanie pôdy a z ich veľkých požiadaviek na vodu zároveň predstavujú hnaciu silu na skúmanie rias ako zdroja biopalív spolu s chemickými a bioaktívnymi látkami s vysokou pridanou hodnotou.

Zatiaľ čo odhadovaná súčasná zamestnanosť je v tomto odvetví v Európe stále pomerne nízka a hrubá pridaná hodnota je 0,8 miliardy EUR, rast tohto odvetvia prinesie pracovné príležitosti pre vysoko kvalifikovaných zamestnancov, najmä ak sa podarí vyvinúť z morských živočíchov prelomové lieky, ako aj významné príležitosti v nadväzujúcich činnostiach. Vo veľmi krátkom čase sa očakáva, že sa toto odvetvie rozvinie v podobe špecializovaného trhu zameraného na produkty s vysokou hodnotou pre odvetvia zdravotníctva, kozmetiky a priemyselných biomateriálov. Do roku 2020 by sa mohlo rozrásť na trh strednej veľkosti rozširujúci sa na výrobu metabolitov a primárnych látok (tukov, cukrov, polymérov, bielkovín) ako vstupov pre potravinársky, krmovinársky a chemický priemysel. V tretej fáze, približne v horizonte 15 rokov a v prípade, že dôjde k prelomovým technologickým objavom, by sa odvetvie modrej biotechnológie mohlo stať dodávateľom produktov hromadného trhu, ako aj škály špecializovaných produktov s vysokou pridanou hodnotou.

³²

COM(2012) 82.

Na zrýchlenie tohto postupu bude potrebná kombinácia základného výskumu morského života a aplikovaného výskumu možných priemyselných aplikácií, v prípade ktorých je nízka pravdepodobnosť úspechu, ale vysoká odmena za jeho dosiahnutie.

Strategický prístup k výskumu a inováciám by poskytol vedeckú a technologickú základňu, na ktorej možno založiť strategické rozhodnutia, ktoré rozvíjajúce sa priemyselné odvetvia potrebujú. Zmenšením technických prekážok v tejto oblasti by sa celé odvetvie stalo prítiažlivejším pre investície. Pomohlo by to aj priemyslu EÚ presunúť sa z fázy vývoja ku komerčnému využitiu inovatívnych výrobkov. Európsky prístup by medzi tvorcami politik, v súkromnom sektore aj v širokej verejnosti zvýšil povedomie o potenciáli produktov morskej akvakultúry.

6. ZÁVER

V tomto oznámení sa v súlade s cieľmi stratégie Európa 2020 vymedzilo päť oblastí, v ktorých by ďalšie úsilie na úrovni EÚ mohlo stimulovať dlhodobý rast a zamestnanosť v modrom hospodárstve. S rastúcim povedomím o modrom hospodárstve a s ďalšou analýzou sa môžu objaviť ďalšie perspektívne oblasti pre tvorbu politiky EÚ.

Pre každú z vybraných piatich činností vykoná Komisia analýzu možností politiky a zváži ďalšie iniciatívy. To bude zahŕňať:

- posúdenie možností, ako možno so zohľadnením rámca, ktorý poskytuje Strategický plán energetických technológií, poskytnúť priemyslu dôveru v investovanie do obnoviteľnej energie na mori, pričom cieľom je v oznámení v roku 2013 riešiť otázky týkajúce sa obnoviteľnej energie z oceánu,
- spoluprácu s členskými štátmi s cieľom vytvárať osvedčené postupy a dohodnúť sa na Strategických usmerneniach pre akvakultúru v EÚ, ktoré sa majú prijať na začiatku roku 2013,
- posúdenie, ako by námorný a pobrežný cestovný ruch mohol ďalej prispievať k hospodárskemu rastu a poskytovať stabilnejšie pracovné miesta a zároveň zlepšiť svoju environmentálnu udržateľnosť. Po posúdení vplyvu bude v roku 2013 nasledovať oznámenie,
- posúdenie, ako sa môže európsky priemysel stať konkurencieschopným v oblasti ťažby nerastov z morského dna a ako najlepšie zaistiť, aby táto činnosť nezabránila budúcim generáciám využívať doteraz nedotknuté ekosystémy. Posúdenie vplyvu a následné oznámenie sa vypracujú v roku 2014,
- posúdenie možností, ako by modrá biotechnológia mohla využiť rozmanitosť morského života. Posúdenie vplyvu a následné oznámenie sa tak isto vypracujú v roku 2014.

V každej z týchto oblastí sa posúdenie možností začne konzultáciami s členskými štátmi a príslušnými zúčastnenými stranami z priemyslu a ďalších oblastí s cieľom vypracovať spoločné prístupy, ktoré poskytnú dodatočný impulz potrebný na to, aby

modré hospodárstvo poskytovalo pozitívny prínos pre hospodársku budúcnosť Európy a zároveň ochránilo naše jedinečné morské prostredie pre budúce generácie.